

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในสังคมที่ทำหน้าที่หล่อหลอมและขัดเกลาความเป็นมนุษย์ทั้งการอบรมเลี้ยงดู ให้ความรัก ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมให้แก่สมาชิกครอบครัว เพื่อให้เป็นคนดี มีคุณธรรม (วารสารสตรีและครอบครัว : 2552) ปัจจุบันเด็กและเยาวชนได้รับการอบรมเลี้ยงดูและเอาใจใส่จากสถาบันครอบครัวน้อยลง ทั้งนี้เกิดมาจากโครงสร้างของครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไปจากครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยว พ่อกับแม่มักทิ้งลูกไว้กับปู่ ย่า ตา ยาย หรืออยู่กับคนชราเพื่อไปทำงานในเมือง ผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้นเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว สถานการณ์เหล่านี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวลดน้อยลง ปัญหาการหย่าร้างมากขึ้น (บุญช่วย โชคอำนวยชัย 2537: 3-4 ; สราวุธ เพ็ชรชีก 2553 : 3) ด้วยความแตกต่างทั้งด้านสถานภาพของครอบครัว สถานะความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ที่แต่ละครอบครัวจะได้รับจึงทำให้สภาพปัญหาของครอบครัวแตกต่างกัน และส่งผลให้เด็กได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ต่างกันปัญหาในเรื่องรายได้ของครอบครัวอาจเกิดจากการศึกษาของผู้ปกครอง ดังที่วิทยากร เชียงกูล (2552 : 60-66) กล่าวว่ารายได้ของผู้ปกครองที่จบการศึกษาระดับมัธยม ไม่สามารถยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวให้พ้นจากความยากจนได้หรืออาจจะมีรายได้เฉพาะเลี้ยงตนเอง เมื่อครอบครัวมีสมาชิกเพิ่มขึ้นหลายคน รายได้เฉลี่ยที่ได้รับต่อเดือนก็จะไม่เพียงพอ นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าเด็กยากจนมีอัตราการเข้าเรียนจริงในระดับการศึกษามัธยมศึกษาต่ำกว่าเด็กทั่วไป โดยปัจจัยทางเศรษฐกิจที่พบในเด็กที่เข้าเรียนช้ากว่าเกณฑ์ มักอยู่ในครอบครัวใหญ่ ครอบครัวยากจน เป็นต้น นอกจากนี้สภาพครอบครัวก็เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเด็ก กล่าวคือ เด็กในครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่จะมีโอกาสได้เรียนตามเกณฑ์มากกว่าเด็กจากครอบครัวที่ขาดพ่อแม่ มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว และครอบครัวที่พ่อแม่ มีการศึกษา จะส่งเสริมและลงทุนให้ลูกมากกว่าครอบครัวที่พ่อแม่มีการศึกษาน้อย (เป็รื่องกิจรัตน์กร, 2555)

เมื่อศึกษาสภาพที่ส่งผลกระทบต่อเด็กในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า อยุธยาเป็นเมืองหนึ่งที่มีนิคมอุตสาหกรรมและเป็นจังหวัดหนึ่งในหลายจังหวัดที่ประสบปัญหาอุทกภัยในปี พ.ศ. 2554 การเกิดอุทกภัยทำให้นิคมอุตสาหกรรม 4 แห่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้รับความเสียหายทั้งทางทรัพย์สินและระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก โดยนิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนคร ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอนครหลวงเป็นแห่งหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยครั้งนี้ โรงงานที่ตั้งในนิคมอุตสาหกรรมบางโรงงานปิดตัวลง ทำให้เกิดภาวะว่างงาน มีคนตกงานเพิ่มมากขึ้น บางโรงงานต้องย้ายที่ตั้งไปอยู่จังหวัดอื่นจึงทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานตามไปด้วย การเคลื่อนย้ายแรงงานดังกล่าวนี้ส่งผลให้ครอบครัวบางครอบครัวต้องแยกกันอยู่ หรือทิ้งลูกไว้กับปู่ ย่า ตา ยาย ครอบครัวต้องรับภาระเพิ่มมากขึ้นขณะที่รายได้เท่าเดิมหรือน้อยลง การที่พ่อแม่ต้องแยกกันอยู่หรือพ่อแม่ย้ายแรงงานตามที่ตั้งโรงงานทำให้เวลาที่มีอยู่ถูกแบ่งไป พ่อแม่มีเวลาในการดูแลเอาใจใส่ทั้งในเรื่องการอบรมบ่มนิสัยและการเรียนของเด็กลดน้อยลง เด็กที่ขาดในสิ่งเหล่านี้จึงมีผลต่อโอกาสทางการศึกษาโดยมีงานวิจัยในอดีตและปัจจุบันสนับสนุนหลายแนวคิด เช่น ผลการวิจัยของ สมศรี ประเสริฐวงษ์ (2541 : 186) กล่าวว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวอบอุ่นจะมีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตรงกันข้ามกับเด็กที่ทอดทิ้ง ไม่มีโอกาสได้รับความรักความอบอุ่น แม้จะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับสิริลักษณ์ เอี่ยมสำอาง (2546 : 3) ได้สรุปไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดูของแต่ละครอบครัวมีความสำคัญต่อการวางรูปแบบและพื้นฐานอุปนิสัยให้กับเด็ก เพราะถ้าเลี้ยงดูถูกได้ถูกต้อง ก็จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องการพึ่งตนเองเกิดขึ้น จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัยเด็กตอนกลางได้ดี เช่น สามารถตอบสนองต่อปัญหาได้ดี คิดถึงผู้อื่นมากกว่าตนเอง มีความอดทน มีความรอบคอบ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ การุณ ศรีธรม (2552 : 63) ที่กล่าวว่า พ่อแม่มีบทบาทเป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก มีอิทธิพลต่อการวางแผนการศึกษาและการประกอบอาชีพให้กับบุตร พ่อแม่จึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างตนเองกับลูกให้มาก เพราะในยามที่เด็กมีปัญหาพ่อแม่มักจะเป็นที่ปรึกษาที่ดีที่สุดให้กับลูกได้ดีกว่าเพื่อน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ดังกล่าว คือสิ่งที่เป็นแรงผลักดันให้นักเรียนแสวงหาความรู้ทั้งภายนอกและภายใน (ดวงพร พันธุ์พิทักษ์ 2548 : 55) ลักษณะนิสัยทางการเรียนก็เป็นปัจจัยอีกด้านหนึ่งที่ได้รับผลจากโอกาสทางการศึกษาของครอบครัวที่แตกต่างกัน ดังผลการวิจัยของ สุพัตรา ผลรัตนไพบูลย์ (2550 : 81) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียน ทั้งนี้เพราะสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง เป็นการปฏิบัติตนของนักเรียนต่อผู้ปกครอง และการปฏิบัติตนของผู้ปกครองต่อนักเรียน โดยการปฏิบัติตนของผู้ปกครองต่อนักเรียน ได้แก่ ให้ความรัก ความห่วงใย ให้ความสำคัญ สัมพันธภาพที่แน่นแฟ้นในครอบครัวจะช่วยให้ความเป็นครอบครัวราบรื่น นักเรียนเกิดความอบอุ่น เห็น

ความสำคัญของการเรียน จัดระบบการเรียน พร้อมทั้งจะศึกษาหาความรู้ จึงจะเห็นได้ว่าเด็กที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักมาจากครอบครัวที่เน้นเรื่องความใฝ่สัมฤทธิ์

จากปัญหาดังกล่าวและจากผลการวิจัยที่ผ่านมาทำให้เห็นว่าโอกาสทางการศึกษาของครอบครัวแต่ละครอบครัวแตกต่างกันออกไป ก่อให้เกิดผลในด้านต่าง ๆ ต่อเด็ก เช่น ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความฉลาดทางอารมณ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และนิสัยในการเรียน จากการศึกษาผลที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความฉลาดทางอารมณ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และนิสัยในการเรียน ล้วนแล้วแต่เกิดจากโอกาสทางการศึกษาของครอบครัว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการอบรมเลี้ยงดู ของครอบครัวทั้งสิ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในประเด็นอิทธิพลของโอกาสทางการศึกษาของครอบครัวที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความฉลาดทางอารมณ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และนิสัยในการเรียนของนักเรียนในอำเภอนครหลวง โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งจะมีการเรียนรู้ทางสังคมทั้งภายนอกและภายใน และจะต้องศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา หากครูไม่เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมเหล่านี้และช่วยแก้ไขปัญหาก็จะส่งผลให้นักเรียนเกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตและการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินอิทธิพลของโอกาสทางการศึกษาของครอบครัว ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความฉลาดทางอารมณ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และนิสัยในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3.1.1 ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประชากรได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 413 คน ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะนักเรียนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งจะมีการเรียนรู้ทางสังคม ทั้งภายนอกและภายใน และจะต้องศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา จึงต้องศึกษาว่าปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มศรีทักษิณ ในอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 262 คน ซึ่งสุ่มมาจากประชากรด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม

3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 **ตัวแปรต้น** โอกาสทางการศึกษาของครอบครัว ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานทางด้านครอบครัว ได้แก่ ตัวแปร เพศ จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา สถานะภาพทางเศรษฐกิจ (จำนวนเงินที่ได้มาโรงเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้าน) สถานะภาพของครอบครัว สภาพครอบครัว การศึกษาของบิดา การศึกษาของมารดา อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา รายได้โดยเฉลี่ยของครอบครัว

3.2.2 ตัวแปรตาม แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2) ความฉลาดทางอารมณ์
- 3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 4) นิัยในการเรียน

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 **โอกาสทางการศึกษาของครอบครัว** คือ ปัจจัยพื้นฐานของครอบครัวที่ส่งผลต่อโอกาสการได้รับการศึกษาของนักเรียน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานทางด้านครอบครัว ได้แก่ เพศ จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา สถานะภาพทางเศรษฐกิจ (จำนวนเงินที่ได้มาโรงเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้าน) สถานะภาพของครอบครัว สภาพครอบครัว การศึกษาของบิดา การศึกษาของมารดา อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา รายได้โดยเฉลี่ยของครอบครัว

4.2 **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** หมายถึง คะแนนการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2555 กลุ่มศรีทักษิณ ในอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.3 **ความฉลาดทางอารมณ์** หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ ตระหนักรู้ถึง ความรู้สึกและอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รวมถึงความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเอง และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น

4.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาของบุคคลที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรม ที่จะกระทำสิ่งที่มุ่งหวังให้ประสบความสำเร็จ ลักษณะของพฤติกรรมดังกล่าว ประกอบด้วย การตั้งความคาดหวังให้สูงขึ้น มีความกระตือรือร้นและพยายามที่จะแก้ปัญหา ต้องการทำในสิ่งที่ท้าทาย และความต้องการมีความสามารถ

4.5 นิสัยในการเรียน หมายถึง สิ่งที่นักเรียนแสดงในการแสวงหาความรู้ในการเรียน ที่แสดงออกอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ การมีสมาธิและตั้งใจเรียน การตรงต่อเวลาและรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย การทบทวนและบันทึกในสิ่งที่เรียน การหาความรู้เพิ่มเติมจากในและนอกห้องเรียน

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทราบพื้นฐานการเป็นอยู่ของครอบครัวและโอกาสทางการศึกษาของแต่ละครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และนิสัยในการเรียน ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.2 ทราบถึงอิทธิพลของโอกาสทางการศึกษาของครอบครัวที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความฉลาดทางอารมณ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และนิสัยในการเรียน

5.3 เป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปรับปรุงและพัฒนาในตัวนักเรียน ช่วยลดความแตกต่างของโอกาสทางการศึกษาที่นักเรียนแต่ละคนได้รับจากครอบครัว